

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Umajjovský chalífát v al-Andalusu
Klára Viktorová

Plzeň 2014

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická
Katedra blízkovýchodních studií
Studijní program Mezinárodní teritoriální studia
Studijní obor Blízkovýchodní studia

Bakalářská práce

Umajjovský chalífát v al-Andalusu
Klára Viktorová

Vedoucí práce:

Mgr. Daniel Křížek, Ph.D.

Katedra blízkovýchodních studií

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2014 .....

Poděkování

Děkuji vedoucímu své práce Mgr. Danielu Křížkovi, Ph.D., za poskytnutí odborných rad a cenných připomínek.

Obsah

ÚVOD	7
2 POČÁTEK MUSLIMSKÉ PŘÍTOMNOSTI NA ŠPANĚLSKÉM ÚZEMÍ	8
2.1. Vizigótská nadvláda.....	8
2.2. Vpád muslimských vojsk na španělské území.....	9
3 ABDARRAHMÁN I.	11
3.1. Umajjovci a jejich uchopení moci v Córdobě.....	11
3.2. Kulturní vzestup	13
3.2.1. Měnová reforma	13
3.2.2. Córdobská mešita a její vznik	14
3.3. SMRT ABDARRAHMÁNA A NÁSLEDNÁ SITUACE	16
4 ABDARRAHMÁN II.	17
4.1. Počáteční krize	17
4.2. Expanze.....	19
4.2.1. Normané	19
4.3. Kulturní vzestup	21
4.3.1. Nové zvyky a tradice.....	21
5. ABDARRAHMÁN III.	22
5.1. Převzetí vladařského postu.....	22
5.2.1. Saqálibové	24

5.3. Expanze.....	27
5.3.1. Umar ibn Hafsún	27
5.4. Následná situace v dalších letech	29
6. AL-HAKAM II.....	31
6.1. Převzetí trůnu – konflikt se vzbouřenci	31
6.2. Hakamova knihovna	35
7 HIŠÁM II.	36
7.1. Almanzor a jeho mocenské ambice	37
7.2. Expanze.....	38
8. ÚPADEK CHALÍFÁTU	40
ZÁVĚR	41
Seznam použité literatury.....	43
Přílohy	45

ÚVOD

V celých svých dlouhých dějinách se Španělsko často ocitlo v hlavním proudu světového dění. Hlavním důvodem byla zejména jeho strategická poloha. Španělsko se rozkládá na větší části Pyrenejského poloostrova, ležícího na jihozápadním výběžku Evropy. Svou rozlohou 505 992 km² je čtvrtou největší zemí Evropy. Patří k němu i dvě města na severoafrickém pobřeží (Ceuta a Melilla), Baleárské ostrovy ležící na východě a Kanárské ostrovy, které se nacházejí v bezprostřední blízkosti afrického pobřeží, více než tisíc kilometrů na jih od Španělska.

Země tvoří jakýsi most mezi Evropou a Afrikou. Na severu ji od ostatní Evropy oddělují Pyreneje (440 km) a do Afriky přes Gibraltarský průliv je to odtud pouhých čtrnáct kilometrů. Španělsko je omýváno Biskajským zálivem na severu, Atlantickým oceánem na západě a na východě a jihu Středozemním mořem.

V této bakalářské práci jsem se zaměřila na oblast historie, kterou jsem již od začátku svého studia preferovala. Konkrétním obdobím, kterým se budu zabývat, je právě muslimské Španělsko, vymezené lety 711-1031. V tomto období zde vládne umajjovská dynastie.

Ve své práci se blíže zaměřím na důvody, proč Umajjovci začali budovat své kořeny právě v al-Andalusu, a jaká byla jejich cesta k moci.

Další kapitoly budou pojednávat o významných panovnících této doby, kteří určitým způsobem ovlivnili křesťanské Španělsko. Důležitým bodem, který zmíním, jsou i změny v kultuře, architektuře a náboženském myšlení, které zapříčinila muslimská nadvláda.

V neposlední řadě zde bude poukázáno na dobové problémy a jejich řešení. Zmíním i nejvýznamnější vzbouřence, důležité bitvy i jejich vliv na Španělsko.

2 Počátek muslimské přítomnosti na španělském území

2.1. Vizigótská nadvláda

Vládnoucím etnikem na tomto území byli Vizigóti, kteří pochází z germánského etnika. Pozice vůdce zde nebyla založena na dědičném právu prvorozeného syna (primogenitura), ale na osobnosti vůdce. Tento muž měl vždy podporu družiny, po jeho smrti však často docházelo k boji o trůn. Postupem doby tento kmen ztratil veškerou moc, což byl převážně důsledek nešťastné politiky.¹

Jedna z příčin úpadku Vizigótů ve Španělsku je ztráta afrického severu. Pro tuto problematickou oblast totiž platilo, že kdo ovládá sever Afriky, má převahu i na Pyrenejském poloostrově. Toto dominium však Vizigóti udržet nedokázali. Další příčinou byla absence pocitu sounáležitosti k určitému národu. Každý uplatňoval jen své nároky a šel si za svými cíli. Král Rekkared pochopil význam jednotného vyznání a proto se roku 587 vzdal ariánského víry a přestoupil s nejnámennějšími velmoži ke katolické víře. Snahou krále totiž bylo sjednotit říši a k tomu mělo posloužit jednotné náboženství. Tato konverze byla společenským aktem, který cíleně nastartoval vývoj událostí, které, i když byly doprovázeny lokálním odporem z řad ariánského kléru, nakonec skončily úspěšným přechodem ke katolicismu, a to na všech společenských úrovních. Zároveň roku 589 svolal III. toledský koncil, kde byla formálně potvrzena skutečnost přechodu gótské elity ke katolicismu. Tím se fakticky stal hlavou církve a biskupové mu od té chvíle byli povinováni službou.

E. A. Thompson zastává názor, že tento koncil představoval převrat v dějinách vizigótského království. Podle Thompsona se nejedná o pouhý akt náboženského sjednocení, ale změny politického systému jako celku.² Tento čin ve svém důsledku zlepšil vztahy krále vůči jeho hispanořímským poddaným a zároveň tato situace pomohla stabilizovat

¹ ARTETA, A.U. (1995): Dějiny Španělska, str. 38

² Thompson, E.A. (1990): Los Godos en España, str. 117

zemi. Po této události zůstával celkový vývoj země nadále relativně klidný až do doby, kdy na španělské území začaly vstupovat jednotky muslimských vojsk. Podle slov al-Kardabúse³ „Muslimové bojovali se zápalem a neohroženě útočili. Při pronásledování zabíjeli a zajímali, vojsko muslimů se tehdy rozvinulo po celé šíři poloostrova.“⁴

2.2. Vpád muslimských vojsk na španělské území

Důležitým mezníkem pronikání muslimských vojsk na španělské území bylo vylodění oddílů v čele s Táriqem ibn Zijádem. Jeho vojsko v roce 711 zakotvilo pod skalním útesem a svedlo zde bitvu u Guadalete (Jerez de la Frontera)⁵ s vizigótským králem Roderichem, který byl poražen. Tato bitva je považována za počátek dobývání Pyrenejského poloostrova.⁶

Táriq nadále pokračoval ve své válečné výpravě a postupoval směrem k vizigótskému hlavnímu městu Toledu. Roku 712 se k jeho výpravě přidal jeho vrchní velitel Músá ibn Nusajr. Ten sebou přivedl početné jednotky, které zahrnovaly 7000 vojáků, právě ony měly patřičný podíl na následně dobytých územích.⁷

Táriq táhl s vojskem stále kupředu, podařilo se mu zmocnit Córdoby a dobyl lehce i Toledo. Vizigóti věrní Roderichovi se postavili vetřelcům na odpor ještě v Méridě, ale i tam podlehli posilám, které přivedl z Afriky guvernér Músá. Roderich poté zahynul v jedné z následujících bitev a muslimové postupovali dále na sever, až dosáhli břehů Atlantského oceánu. Za zmínku jistě stojí i to, jakým způsobem muslimové Pyrenejský poloostrov dobyli. Ne vždy se totiž muslimská vojska setkávala s odporem a je podivuhodné, za jak krátkou dobu se zmocnili a podmanili si celý poloostrov. Hispanořímská většina obyvatel, která dříve žila pod

---

³ Al-Kardabús byl historik, který působil ve 12-13 století

⁴ MAGDA, Rosa (2010): Neexistující al-Andalus, str. 31

⁵ Místo z historického hlediska nelze přesně definovat

⁶ ARTETA, A.U. (1995): Dějiny Španělska, str. 45

⁷ ARTETA, A.U. (1995): Dějiny Španělska, str. 46

vlivem vizigótské elity, vítala nově příchozí vojska s nadějemi na lepší život. Mnozí dokonce přijali muslimskou kulturu, náboženství, jazyk i jejich jména. Mezi těmi, kdo také vítal nově příchozí muslimy, byli Židé, kteří si slibovali větší náboženskou svobodu. Někteří z vizigótské společnosti uzavřeli s muslimy rozličné smlouvy slibující zachování určitých vizigótských úřadů. Tímto způsobem se ve velmi krátké době podařilo muslimům obsadit téměř celý poloostrov. Dobyť většiny Španělska dokončili muslimové do roku 718.⁸

---

⁸ KAUFMANN, H. (1982): Maurové a Evropa, str. 20

3 Abdarrahmán I.

3.1. Umajjovci a jejich uchopení moci v Córdobě

V Arabské říši proběhla v roce 749 revoluce, při které byla svržena dynastie Umajjovců. Za tento převrat byla zodpovědná dynastie Abbásovců působící v místě zvané „Bohem dané“ nebo „Boží dar“, která byla v pozdějších letech známá jako Bagdád. Tato událost má pro Španělsko politický i kulturní význam.

Podle historických zdrojů musel Abdarrahmán a několik členů jeho rodiny uprchnout z Damašku, kde měli do té doby své politické a mocenské centrum. Důvodem tohoto úniku ze země byl chystaný převrat Abbásovské dynastie. Abdarrahmán a jeho rodina prchali směrem k Eufratu, po celou dobu byli pronásledováni vojenskou jednotkou Abbásovců.⁹ Překročit řeku a zachránit si život se podařilo jen mladému Abdarrahmánovi.

Nějakou dobu žil u kočovných kmenů, poté však odešel a pokračoval na jih přes Palestinu až do Egypta. Roku 755 se dostal do al-Andalusu. Abdarrahmán si nebyl jistý svojí pozicí a nevěděl, zda bude přijat místním obyvatelstvem. Roku 740 zde proběhla berberská revoluce a země se díky tomu nacházela ve zmatku, byly zde neustále rozpory, nebylo tu stabilní zázemí. Nakonec se ale situace změnila v jeho prospěch, díky podpoře místních vládců shromáždil vojsko a utkal se s Berbery v bitvě o Córdobu.¹⁰ Tvrdá bitva byla ukončena jeho vítězstvím a Abdarrahmán se prohlásil autonomním panovníkem, emírem a svůj trůn za dědičný. Tím, že se Abdarrahmán prohlásil emírem, změnil celkovou situaci

---

⁹ Al-Maqqari (1843): The History of the Mohammedan Dynasties in Spain, str. 96

¹⁰ Kennedy, H. (1996): Muslim Spain and Portugal

v dané době. Doposud byl totiž vždy tento titul používán pouze provinčními guvernéry, které jmenoval chalífát.

Hlavní problém který musel nový panovník a následně i jeho nástupci řešit, bylo vyrovnat se s velkou rozmanitostí národností na daném území.

Část obyvatelstva jako například Židé, vítala novou autoritu s otevřenou náručí a doufala v zlepšení podmínek, než jak tomu bylo za vizigótské nadvlády.¹¹

I přes relativní úspěch svého tažení musel Abdarrahmán čelit vzpourám a nájezdům nepřátel. Většina bojů byla z pohnutek arabských povstalců, emír musel také bojovat s franckou říší, kde vládl Karel Veliký (768-814). Díky vojenským úspěchům věřil Karel Veliký ve svou neporazitelnost. Také proto se rozhodl r. 788 k tažení v severním Španělsku, kde si chtěl podmanit Zaragozu. Nakonec však v důsledku vnitřních vládních problémů od oblehání opustil a vrátil se do své domoviny.¹²

---

¹¹ KAUFMANN, H. (1982): Maurové a Evropa, str. 28

¹² KAUFMANN, H. (1982): Maurové a Evropa, str. 29

3.2. Kulturní vzestup

3.2.1. Měnová reforma

Córdoba se stává hlavním městem. Na hospodářský vývoj poloostrova mělo vliv španělské muslimské zlato. Do Evropy se dostávalo prostřednictvím obchodu muslimského Španělska ze Súdánu, jediného střediska produkujícího tento kov. Španělské muslimské zlato sloužilo jako regulátor evropského hospodářství od osmého do dvanáctého století. Jako platidlo byly také používány mince. Měnovou reformu nechal provést Abdarrahmán, změnil obsah zlata a váhu a přizpůsobil je římskému systému měr a vah, z něhož vycházejí všechny evropské měnové soustavy.¹³ První muslimské mince, které se ve Španělsku vyskytly po dobytí, byly pochopitelně raženy damašským emírem, zákonným vládcem poloostrova. Tento zlatý dinár vážil zhruba 4, 25 gramu. Abdarrahmán razil stříbrné dirhamy vážící zhruba 2, 725 gramu, tuto váhu měly muslimské mince až do počátku 10. století. Tato měnová reforma ovlivňovala celé evropské mincovnictví.¹⁴

---

¹³ ARTETA, A.U. (1995): Dějiny Španělska, str. 66-67

¹⁴ Tamtéž, str. 67

3.2.2. Córdobaská mešita a její vznik

Dalším významným krokem, který pozvedl španělskou kulturu, je stavba mešity. Je to velkolepá stavba, která upoutá hned při vstupu do města. Stojí na břehu al-Wádí al Kabír, velké řeky, jak se tehdy říkalo dnešnímu Guadalquiviru. Je řazena k nejkrásnějším islámským stavbám, která je postavena na místě kostela rozděleného mezi křesťany a muslimy. Abdarrahmán nechal zbourat baziliku svatého Vincenta a na jejím místě započal mezi léty 786 a 787, a do 12 měsíců rovněž i dokončil, stavbu nové mešity. Při rozhodování o návrhu budoucí mešity čerpal ze zkušeností ze svého rodiště a to zejména mešitou v Damašku. Tento vliv je na córdobské stavbě patrný. Jak je ale pro islámskou architekturu charakteristické, při zhotovování návrhu nové mešity, nebyla opomenuta ani inspirace architekturou dobytého území. Proto se mešita vyznačuje prvky z vizigótského stavitelství a zároveň nese architekturu tehdejší arabské éry umajjovské dynastie.¹⁵ Na stavbě jsou také patrné helénistické a řecko-římské architektonické rysy, jež byly vlastní oběma výše zmíněným stylům. Mešita má tak charakter hypostylu.¹⁶

Použité sloupy a jejich hlavice byly převzaty z původních antických staveb, jejichž trosek bylo v okolí Córdoba v 8. století dostatek. Původní mešita, která se vyznačovala obdélníkovým půdorysem, byla v průběhu historie čtyřikrát rozšířena. Nejdříve Abdarrahmán II. (822 - 852) zvětšil modlitební prostor posunutím stěny qibly¹⁷. Kolem roku 950 Abdarrahmán III. přistavěl štíhlý minaret. Al-Hakam II. (961 - 976) zopakoval později ještě jednou zvětšení modlitebního prostoru a navíc rovněž obohatil

---

¹⁵ Imamuddin, S. M. (1981): Muslim Spain 711-1492, str. 171-172

¹⁶ Hypostyl je síň v níž strop podepírají sloupy nebo pilíře. Sloupové síně tvořily typickou součást architektury egyptských chrámů

¹⁷ Qibla (*arabsky* قبلة) je směr, kterým se muslimové a přeneseně i příslušníci některých jiných náboženství obracejí při modlitbě.

interiér po vzoru byzantského umění o mozaiky a kupole zaručující lepší osvětlení.

Al-Mansúr (976- 1002) pak celou mešitu i s nádvořím rozšířil.

Od desátého století v takovéto podobě mešita zůstává takřka beze změn, až do dobytí Córdoby křesťany.¹⁸

---

¹⁸ Imamuddin, S. M. (1981): Muslim Spain 711-1492, str. 171-172

3.3. Smrt Abdarrahmána a následná situace

Datum jeho smrti nelze s přesností určit, ale odhaduje se mezi lety 785 až 788. Zemřel v Córdobě a podle místních legend byl pohřben v mešitě. Po smrti tohoto významného panovníka dochází k občanským válkám. Situace se zlepšuje až za Abdarrahmána II. (pravnuka). Pod jeho vládou byl umajjovský emirát velmi stabilizovaný a celá země prosperovala. Byly zde sice stále revolty, ale pouze okrajově. Abdarrahmán se cítil natolik silný, aby vstupoval do politiky ostatních okupovaných států od Maroka až po Tunisko, a podporoval některé menší regiony proti jejich dlouholetým nepřátelům.¹⁹

---

¹⁹ Dozy, R (1913): Spanish Islam, str. 35

4 Abdarrahmán II.

4.1. Počáteční krize

Za jeho vlády se zesílil konflikt mezi křesťanstvím a islámem. Objevuje se zde silná křesťanská skupina s názvem „mozarabové“.

Mozarabové jsou křesťané, kteří přejali a vyznávali životní způsoby, zvyky a tradice muslimského života. Důvody těchto změn jsou různé. Aby unikli křesťanské spravedlnosti, nemuseli platit daně, či jen viděli v muslimském stylu života jednoduchost a volnost.²⁰

Křesťané a Židé byli označeni jako dhimmí²¹, podle práva šaría (islámské právo). Těmto lidem bylo umožněno žít v muslimské společnosti, ale byla jim ze zákona uložena povinnost platit džizju²². Jednalo se o osobní daň, kterou musel platit každý, kdo chtěl žít dobrovolně ve většině islámských zemí. Navzdory svým omezením, měli dhimmí plnou ochranu od muslimských vládců a nemuseli bojovat v případě války, protože platili džizju.

Konverzi k islámu vyvolal hlavně Abdarrahmán, v té době došlo k četným přestupům. Mnoho mozarabů přestoupilo k islámské víře, aby ze sebe sňali povinnost platit daň. Tyto konverze jim otevřely nové obzory, obzvláště z hlediska sociálního postavení. Mnoho z córdobských křesťanů s přestupy nesouhlasilo, domnívali se, že pokud prokážou falešnost Mohameda i jeho učení, bude to znamenat zamezení přestupu/konverze k islámu a všichni se tak navrátí ke své původní víře.

---

²⁰ ARTETA, A.U. (1995): Dějiny Španělska, str. 73

²¹ Dhimmi je islámský pojem pro věřící nemuslimy

²² Džizja je daň z hlavy v islámských zemích vybíraná od nemuslimského obyvatelstva. Musel ji platit každý nemuslimský dospělý muž, žijící na území, které se dostalo pod nadvládu muslimů. Má oporu v samotném Koránu (9:29). Nebyla naopak vybírána od žen, dětí, starých lidí, nemocných, chudých a mnichů.

Každý, kdo se veřejně vzdal víry v Mohameda či ho nějakým způsobem hanobil, byl tvrdě pronásledován, vězněn a v případě nutnosti zabit. I proto je toto období nazýváno jako období mučedníků.²³

Díky neutichající situaci emír Abdarrahmán II. svolal koncil, který měl vyřešit situaci s córdobskými vzbouřenci.

Na koncilu proti sobě vystoupily dvě strany. Na straně jedné stál córdobský biskup Saul, který mučedníky obhajoval, a na straně druhé stál Recafred spolu s mozarabskými preláty, kteří tvrdili, že jednání córdobanů ohrožuje všechny mozaraby na poloostrově. Koncil vyšel s výsledkem, že bude již natrvalo zamezeno mučednickým obětím a úmyslné provokaci.²⁴

---

²³ ARTETA, A.U. (1995): Dějiny Španělska, str. 74

²⁴ ARTETA, A.U. (1995): Dějiny Španělska, str. 74

4.2. Expanze

4.2.1. Normané

Mezi další negativní událost, která ovlivnila dané období je vpád Normanů na Pyrenejský poloostrov. Normané byli mořeplavci, kteří se vyskytovali v oblastech severní Evropy. Důvodem jejich vpádu na Pyrenejský poloostrov byla kořist. Využili taktiku plavby proti proudu řek s malým ponorem, která jim přinesla velké úspěchy, protože města ve vnitrozemí příliš nedbala o opravu svých opevnění.²⁵

Největším úspěchem Normanů bylo dobytí Sevilly. Na přelomu listopadu a prosince roku 844 Normané zaútočili na Sevillu. Protože se Normané neodvážili plout po řece až do Córdoby, podnikali krátké loupeživé výpravy do vnitrozemí, směrem na sever a na západ. U Tablady utrpěli velkou porážku od emíra Abdarrahmána II., která si vyžádala mnoho lidských životů. Další útok Normanů byl namířen na Pamplonu, kde zajali krále Garcii Inígueze, který se poté musel vykoupit zlatými mincemi, jejichž množství je odhadováno na sedmdesát až devadesát tisíc.²⁶

Normanské útoky měly velké důsledky. První z nich byl ten, že emír Abdarrahmán II. založil v Seville a v dalších přímořských městech loděnice. Tento krok významně pozvedl ekonomiku poloostrova, protože výstavba lodí se stala hlavním hospodářským odvětvím tohoto století. Díky této skutečnosti vzniklo, zbohatlo a vzkvétalo mnoho měst. Krátce na to byly normanské nájezdy zastaveny muslimskými loďstvy. Dále pak započalo budování pevností v ústí řek. Pevnosti sloužily muslimskému osazenstvu k náboženskému rozjímání, které se pravidelně střídalo

---

²⁵ ARTETA, A.U. (1995): Dějiny Španělska, str. 75

²⁶ ARTETA, A.U. (1995): Dějiny Španělska, str. 76

s vojenským výcvikem. Tento systém byl později vzorem křesťanských vojenských řádů.²⁷

---

²⁷ ARTETA, A.U. (1995): Dějiny Španělska, str. 76

4.3. Kulturní vzestup

4.3.1. Nové zvyky a tradice

Za vlády Abdarrahmána II. dochází silně ke změně životního stylu. Svědkem těchto činů je básník Zirjáb, který žije na dvoře panovníka. Toto období mělo největší vliv na kulturu v tehdejší společnosti zejména proto, že vládnoucí vrstva udávala směr v kultuře. Zvyky, které básník na poloostrov přinesl, byly přijaty jak bohatou vrstvou občanů, tak i chudinou. Zirjáb dokázal obyvatelstvo zasvětit do oblasti stolování (zavedl ubrusy z jemné kůže, pití z křišťálu, pořadí pokrmů), orientálních receptů, trendů módy – střídání letních i zimních trendů, nošení elegantních šatů a zkrášlování. Tyto skutečnosti měly také velký vliv na kulturu samotnou. Emír vysílal posly do Iráku, aby mu přivezli knihy z oborů medicíny, filosofie, astronomie a okulturních věd.

V této době byl poloostrov také hojně osídlován blízkovýchodními učiteli. Tito učenci s sebou samozřejmě přinášeli nové poznatky a vědomosti. Hlavním důvodem jejich příchodu bylo volnomyšlenkářské Španělsko, které se nebránilo novým poznatkům, teoriím i vynálezům.²⁸

Deváté století se vyznačovalo bouřlivými událostmi, k nimž došlo ve všech oblastech života poloostrova. Ať už se jednalo o revolty proti emírovi, o silnou muslimskou dominanci či politickou aktivitu. Zároveň je ale tato etapa charakterizována velkým rozvojem obchodu a kultury a všeobecné prosperity, která je spojena s Abdarrahmánem III. kdy začala nová etapa posilování moci muslimských vládců.

V této době se al-Andalus stal hospodářsky nejrozvinutější zemí Evropy, aby se tomu ale tak stalo, musela mít země schopného vládce.

---

²⁸ ARTETA, A.U. (1995): Dějiny Španělska, str. 70

5. Abdarrahmán III.

5.1. Převzetí vladařského postu

Abdarrahmán nebyl zřejmý kandidát: jeho otec Muhammad byl popraven jeho dědečkem, emírem Abdalláhem. Navíc měl strýce z otcovy strany, především Abána a al-Asího, syny Abdalláha, kteří byli již zkušení ve vojenských a politických záležitostech. Ale Abdalláh upřednostňoval svého mladého vnuka a vzdělával ho pro nástupnictví od jeho prvních dnů. Princ se narodil 7 ledna roku 891. Byl poměrně malého vzrůstu a jako mnoho z jeho rodiny, měl světlé vlasy a modré oči, zděděné po jeho francké matce Muzně. Výběr tohoto nástupce se ukázal vsutku dobrou volbou. Abdarrahmán nebyl brilantní generál nebo charismatický náboženský lídr, ale spíše metodický a odhodlaný politik, který systematicky zničil sílu místních vládců a umajjovská Córdoba měla mnohem rozsáhlejší moc nad al-Andalusem, než kdy předtím.²⁹

Pozici, kterou zdědil a v které se ocitl, nebyla nijak povzbuzující. Při svém nástupu na trůn musel řešit propukající nepokoje a vzpoury jeho starších bratří, potom povstání a samozřejmě i boje za nezávislost v okrajových územích. Patrné byly protiumajjovské vzpoury, v některých chvílích emír ovládal jen córdobskou rovinu. Skupin vzbouřenců byl bezpočet, ale nejvýznamnější se nacházely v Méridě, Toledu, Zaragoze, Léridě a Bobastru. Tato revolta byla důležitá hlavně pro křesťany. Jelikož byl nový emír stratég, vypracoval si svoji strategii předem, než vůbec vstoupil do dané situace, proto se v ní pak orientoval pozoruhodnou rychlostí.

Díky jeho politice se dostala celá oblast pod kontrolu Córdoba, musel však postupovat postupně a opatrně. Aby se do této pozice dostal, musel si podrobit mnoho místních vládců, kteří ovládali centrální města jako Sevilla či Badajoz. Jeho první kroky byly skromné, ale dával si pozor, aby

---

²⁹ Kennedy, H. (1996): Muslim Spain and Portugal, str. 82

byly trvalé. Abdarrahmán byl velmi zdatný v organizování systematického obležení. Používal blokádu, hospodářskou válku a obléhací stroje. V roce 929 ve městě Bheja použil mangonel (typ katapultu), který poškodil hradby i samotný hrad a místní vládce se musel vzdát. Postavil mnoho kvalitních obléhacích strojů, které se při dobývání osvědčily. Jeho odhodlání a schopnost v obléhání znamenala, že žádný hrad v al-Andalusu nemohl odolávat navždy. Díky těmto technikám a jeho vynalézavosti padla i taková města jako Sevilla, Badajoz či Toledo.³⁰

Ve většině případů byli vzbuřenci drženi daleko od svých základen. Ale byla zde provedena jedna výjimka a to v případě Chalana Bakra, vládce Ocsonoby. Měl tak dobrou pověst mezi svými poddanými, že když se vzdal svého malého knížectví Abdarrahmánovi r. 929, mohl si ho po zaplacení tributu nechat ve svém držení. Byla to právě tato kombinace tvrdého pronásledování na jedné straně a flexibilitou Abdarrahmána na druhé straně, která umožnila dosáhnout zklidnění al-Andalusu.³¹ Dalším důležitým faktorem jeho politiky bylo použití džihádu neboli svaté války. On sám vedl pět hlavních výprav v roce 917, 920, 924, 934 a 939, z nichž poslední vyústila v katastrofální porážku u Alhandegy, po které se již monarcha neúčastnil žádné další bitvy osobně.

Povinnost vést džihád proti nevěřícím bylo důležitou součástí Abdarrahmánova prohlášení, že je legitimní vládce všech muslimů al Andalusu. Z důvodu svého postavení a trvajícího chalífátu v Bagdádu, který byl považován za centrum islámského světa a moci se této situaci vzepřel a roku 929 se vyhlásil velitelem všech věřících neboli chalífou sám a tím se stal muslimským vládcem. Dalším důvodem k tomuto kroku byla také skutečnost vzniku fátimovskému režimu, který se etabloval v Tunisku. Fakt, že vedl a nadále měl vést muslimy proti nevěřícím, ať už proti Umaru Ibn Hafsúnovi na jihu nebo jiným zvýšila jeho nároky na titul.

---

³⁰ Kennedy, H. (1996): Muslim Spain and Portugal, str. 83

³¹ Kennedy, H. (1996): Muslim Spain and Portugal, str. 84

5.2. Správci

Abdarrahmán rozšiřoval kontrolu nad spravovaným územím a také tak své příjmy. Kura (správní oblast), která akceptovala jeho nadřazenou moc, byla povinována placením tributu/vzdáním holdu, obecně nazývaným jako *džibája*. Aby mohl spravovat svůj majetek a rozšiřující armádu, využil speciální jednotky oddaných správců. Byli rozděleni do dvou odlišných skupin. První členové pocházeli od umajjovských klientů.³²

Tyto rodiny patří ke konvertitům k islámu, obsazovaly nejdůležitější pozice v administrativě jako sekretáři a supervizoři vojenského vybavení. Tyto skupiny patřily mezi bohaté a kultivované, kteří přispěli k velkému kulturnímu rozvoji Córdoba. Rodinné vazby zde byly velmi důležité, strýcové a bratři byli často zaměstnáni v administrativě současně. Druhou skupinou byli saqáliba, kteří byli pod Umajjovci zaměstnáni již od Abdarrahmána II., ale k jejich velkému rozmachu došlo až za Abdarrahmána III. kdy se stali prominentní silou v administrativě a vojenství a jejich počet vzrostl z 3 750 na 13 750. Tito otroci byli běžné známí jako saqáliba, toto slovo bylo obvykle užíváno pro slovanské obyvatelstvo ze západní Evropy.³³

5.2.1. Saqálibové

Právě v raném středověku přišel do velké míry rozvoj obchodu s otroky. Hlavním pramenem byly právě slovanské oblasti střední a východní Evropy. Nepokojné období budování středoevropských a východoevropských států a jejich střety mezi sebou navzájem i s mocnými sousedy, zejména s německou říší Karlovců a Ottonů, byly zdrojem zajatců, kteří byli většinou prodáváni do otroctví. Proto se velmi rychle vytvořil systém obchodních cest, které směřovaly do hlavních

---

³² Kennedy, H. (1996): Muslim Spain and Portugal, str. 86

³³ Kennedy, H. (1996): Muslim Spain and Portugal, str. 86

center tehdejšího islámského světa: córdobského chalífátu, fátimovského státu a do Bagdádu.

O této situaci máme zmínky v dobových pramenech, které hovoří o rozvinutém obchodu s otroky na tzv. franské cestě: panonské, svatováclavské a svatovojtěšské legendy, historické záznamy (Adam Brémský), ale i arabští a židovští autoři.

Vzhledem k nárůstům vojenských střetů na německo-slovanském pomezí, se Slované stali objektem válečného obchodu. Zajatci byli vykupováni a posíláni na hlavní tržiště, odkud byli dále předáváni do západní a jihozápadní Evropy. Města jako Magdeburg, Praha či Řezno byla považována za hlavní centra obchodu, otroci byli pak dále posíláni do Benátek či Porýní. V Dortmundu se nacházely dílny, které se zaměřovaly na kastraci mužských otroků, po vykonání procedury směřovali otroci-eunuši do córdobského chalífátu. Celý obchod s otroky v křesťanských státech spadal pod správu Židů. Díky tomu, že většina otroků měla slovanský původ, splynuly v některých západních jazycích pojmy „Slovan“ a „otrok“ (slave, esclavo).

Druhou cestou, kam otroci směřovali, bylo do fátimovské državy na severu Afriky – především námořní přes Benátky. Také v této oblasti se jednalo především o otroky-muže, kteří byli před prodejem vykastrováni. V arabských zemích Slované dokázali rychle přijmout nové podmínky a přizpůsobili se. Na dvoře córdobských chalífů vytvořili početné komunity, které byly každoročně zásobovány o nové otroky. Právě díky tomu si Slované po více než dvě století dokázali udržet svoji etnickou a jazykovou stránku, vzhledem k tak početné komunitě vznikla stabilní sociální síť, která pomáhala nově příchozím v orientaci a adaptaci v islámském prostředí. Slované také byli využíváni pro palácové intriky, někteří představitelé se dostávali na významná místa ať už ve státní správě nebo na armádních postech.

V důsledku nárůstu saqálibů také došlo k redukci syrských jednotek které doté doby sloužily jako zdroj vojenské síly. Ačkoli byli stále vysíláni v boji proti křesťanům, jejich armáda a politický význam silně upadal.³⁴

---

³⁴ Kennedy, H. (1996): Muslim Spain and Portugal, str. 87

5.3. Expanze

Abdarrahmánova vláda by se dala rozdělit do tří fází. První z nich by se dala popsat jako 17 let výbojů mezi jeho nástupem roku 912 a dále pak jeho veřejným prohlášením chalífou roku 929. Poté následovalo deset let, v kterých byl chalífát na vrcholu moci. Konec tomu však přinesla porážka u Alhandega, která zapříčinila konec velkých výprav proti křesťanům, ale také měla silné vnitřní důsledky.

Dalším problémem jsou muwalladové „španělští muslimové“. Muwallad je osoba smíšeného původu, kdy jeden z rodičů je muslim a druhý nemuslim, tento jedinec vyrůstá pod vlivem arabské společnosti a její vzdělanosti. Muwalad je odvozeno z kořene slova walad „potomek“.³⁵

Mnoho muwalladů konalo důležité posty v oddělení civilní správy, justice či ozbrojených sil. Byli oporou ekonomického rámce státu. Spolu s mozaraby tvořily produktivní třídu, ke kterým patří řemeslníci a malí živnostníci ve městech, a zemědělci, dělníci ve venkovské krajině. Přes islámské doktríny rovnosti a bratrství muslimů, se na muwalady často shlíželo s největším pohrdáním ze strany arabských a berberských aristokratů. Tato nevraživost a opovrhování z obou stran vedla k častým vzpourám a snaze o svržení umajjovské dynastie.

Nejznámější z těchto vzpour je vzpoura vedená Ibn-Hafsúnem, který vládl v horských oblastech na hradě Bobastro, kde měl svoji pevnost.³⁶

5.3.1. Umar ibn Hafsún

Aby si Abdarrahmán mohl podmanit celou zem a podřídít si všechny své odpůrce, musel v první řadě potlačit toto povstání. Umar ibn Hafsún byl křesťanský vůdce, který bojoval proti umajjovské dynastii již řadu let.

---

³⁵ Dozy, R. (1913): Spanish Islam, str. 36

³⁶ Dozy, R. (1913): Spanish Islam, str. 37

Roku 914 se střetli u Bobastra, kde jeho revolta začala. Země se zmítala v bojích a dávala najevo svoji nespokojenost. Ibn-Hafsún měl zpočátku problém s vybudováním své vlastní armády a celkovou porážkou emíra. Jeho ambice však rostly a nedovolil ničemu, co mu stálo v cestě, aby to ovlivnilo jeho cestu k vítězství. Ibn-Hafsún měl silnou podporu od ostatních muwalladů.³⁷ Roku 899 však přešel ke křesťanství a hodně z této podpory ztratil, i když zároveň nepochybně také získal mnoho přízně ze strany mozarabů. Tato změna náboženství mu ovšem nezabránila ve vyznávání svého přátelství k fátimovskému režimu, který se etabloval v Tunisku. I když byl Ibn Hafsún oslaben vojskem Abdarramána, přesto ho byl schopen vytlačit z Bobastra. Po čase, v důsledku silné panovníkovi opozice a nepříznivých podmínek se musel ale vzdát. Tato situace samozřejmě neznamenal definitivní konec revoluce. Dokonce, po jeho smrti, dokázali jeho synové udržet své postavení několik desítek let.³⁸

---

³⁷ Dozy, R. (1913): Spanish Islam, str. 37

³⁸ Tamtéž

5.4. Následná situace v dalších letech

Roku 939 svedl Abdarrahmán bitvu u Alhandega, proti křesťanským vládcům Ramirovi II.³⁹ a Garcíovi (švagr Ramira) byl však poražen a těžce zraněn, hlavním důvodem byla pravděpodobně zrada v jeho vlastních řadách. Abdarrahmána tato situace natolik ovlivnila, že se již nikdy osobně nezúčastnil bitvy, jak bylo doposud jeho zvykem.

V následujících letech Abdarrahmán pracoval na zavedení účinné kontroly nad vzbouřenci.

Jeden z opakujících rysů těchto událostí a období obecně je prolínání křesťanství a islámu. Bylo zde mnoho případů, kdy lidé změnili náboženství. To vše naznačuje, že tyto boje desátého století nebyly považovány jako boj mezi dvěma náboženstvími. Umajjovci měli zájem o islamizaci již od panovníka Abdalláha (888-912).

Jak již bylo zmíněno, Abdarrahmán byl následovníkem Abdalláha. Když se mladý Abdarrahmán dostal k trůnu, nebyly vyhlídky na al-Andalus moc jasné. Jedním z problémů byla občanská válka proti Ibn-Hafsúnovi, dále pak snižující se kontrola ze strany ústřední vlády nad vzrůstajícími demonstranty. Byla zde dvě externí nebezpečí, prvotně přítel na severu, království León a nová vzrůstající síla v Tunisku, fátimovská dynastie. Přesto díky jeho osobnosti a státnickým vlastnostem nepodlehł této nepřízní situace a slabosti země, ale naopak dokázal zemi neočekávaně pozvednout.⁴⁰

Abdarrahmánovi se skutečně podařilo dosáhnout toho, že rozličné národní skupiny žily vedle sebe v míru a ve vědomí, že jsou příslušníky jednoho jediného státu. Ať už to byly skupiny, jež se lišily náboženstvím – muslimové, židé, křesťané, anebo etnickým původem – Arabové, Berbeři, Iberiové, Gótové či Římané. Abdarrahmán si v této době dokázal

---

³⁹ Syn Ordona II, král Leónu, vládl v letech 931-951

⁴⁰ Dozy, R. (1913): Spanish Islam, str. 39

vybudovat opravdu majestátní postavení, nejenom jako vládce vynikající armády, ale také proto, že svůj stát učinil nejbohatším v tehdejším světě.⁴¹

Nabízí se zde otázka, co vše k tomuto vývoji přispělo - s určitostí se dá říci, že k tomu všemu něco přidaly i tvrdé kontribuce z okrajových království, jež byla nucena platit tribut, avšak za své bohatství stát vděčil především podpoře řemeslné výroby a zejména zemědělství. Byly zde zavedeny četné užitkové plodiny a vybudován vzorný systém zavodňování.⁴²

Sláva toho panovníka stoupala tak vysoko, že i oba císaři křesťanského světa ve své době vyhledávali jeho přátelství. Císařem v západní Evropě byl tehdy Oto Veliký a císařem východní Evropy, Byzantské říše Romanos II.

Abdarrahmán strávil zbytek svých let v jeho novém paláci mimo Córdoba. Zemřel v říjnu 961. Po smrti tohoto panovníka byl nástupcem jmenován jeho syn al-Hakam II.

---

⁴¹ Kennedy, H. (1996): Muslim Spain and Portugal, str. 14

⁴² Kennedy, H. (1996): Muslim Spain and Portugal, str. 13

6. Al-Hakam II.

6.1. Převzetí trůnu – konflikt se vzbouřenci

Přesto, že Abdarrahmán učinil důležité změny a poskytl zemi velké služby, královské dvory Leónu a Pamplony nad koncem jeho vlády moc netruchlily. Naopak, viděly v této nově vzniklé situaci možnost úniku z muslimské nadvlády a zrušení veškerých slibů a smluv, které byly do této doby mezi oběma stranami uzavřeny. Abdarrahmánův následník, Hakam II, byl považován za pacifistu. Nemohlo tomu takto však být, protože trval na přísném plnění všech smluv uzavřených s jeho předchůdcem.⁴³

Po svém nástupu měl Hakam příležitost změřit své síly s ostatními sousedy. Sancho⁴⁴ byl předvolán ke kapitulaci své pevnosti uvedené ve smlouvě, ale našel si mnoho výmluv a různé cesty, aby se nemusel vzdát a celkově celou situaci zdržoval.

Dalším nepřítelem byl Fernán Gonzáles, který na rozdíl od králů Navarry či Leónu nebyl vázán žádnou smlouvou ani slibem. Fernán byl hrabě Kastilie, měl pod svou kontrolou silné vojenské síly složené z vojáků, kteří pocházeli z Kastilie, Asturie či Burgosu. Stavěl se nepřátelsky proti muslimům a plánoval invaze na nepřátelské území. Také z toho důvodu byl Hakam nucen v únoru roku 962 povolát své generály k zahájení válečných výbojů k potrestání tohoto vládce. Poté co Fernán bojoval s Ramirem II., králem Leónu proti Arabům, byl zrazen, protože král použil vojsko proti němu samotnému a vyvolal rebélii. Fernán byl potupen a následně zajat, což vyústilo v 3 roky v zajetí.⁴⁵

---

⁴³ Dozy, R. (1913): Spanish Islam, str. 448

⁴⁴ Sancho byl král Leónu v letech 958-960

⁴⁵ Dozy, R. (1913): Spanish Islam, str. 448

Mezitím, ve stejném čase Ordone IV.⁴⁶ se svým vojskem, které mu zůstalo věrné, napadl Medinaceli⁴⁷, které spravoval Ghálíb, guvernér města. Ordone IV. byl však poražen, po porážce utekl do Asturie a poté se přesunul do Burgosu.⁴⁸ Tímto tahem také ztratil podporu od Fernána Gonzálese. Ordone IV. byl poslán ke Ghálíbovi, kde měl být souzen chalífátem. Ghálíb ho poté s družinou eskortoval do Córdoby, kde měl mít audienci přímo u Hakama II. Poté co byl Ordone přijat k audienci, padl před panovníka s největší pokorou a prosbou o shovívavost při vyřčení jeho rozsudku. Chalífa zůstal několik minut potichu, aby dal ex-králi možnost vnímat danou atmosféru a sám mohl promyslet požadavek, který mu byl nadnesen. A poté k němu adresoval slova „pošleme tě zpátky do tvé země, obnovíme smlouvu, která zaručí suverenitu a mír mezi oběma stranami a uděláme tě vládcem nad těmi, kteří tě uznají jako jejich krále“.⁴⁹ Po té co Hakam domluvil, Ordone znovu poklekl před panovníka s hojnými díky, políbil mu ruku a odešel z přijímací místnosti. Nedlouho potom, co se vrátil do svého panství, obdržel smlouvu, kde byl vázán slibem poslušnosti a mírového stavu k chalífovi.⁵⁰

Dalším bodem také bylo zrušení spojenectví s Fernánem Gonzálem. Všechna tato opatření byla provedena tak, aby se dostala v povědomí i do ostatních měst a zastrašila případné povstalce, zejména pak Sancha a tohoto úmyslu bylo dosaženo. Sancho sám, cítil, že jeho je jeho pozice dost nejistá.⁵¹

V květnu poslal Sancho své biskupy do Córdoby, aby jeho jménem oznámili, že je připraven k podepsání všech smluv a je připraven k plnění všech závazků dané chalífou. Hakam nevěřil, že by mohl dosáhnout

---

⁴⁶ Ordone IV. byl král Leónu v letech 960–966

⁴⁷ Medinaceli je město v provincii Soria (Španělsko)

⁴⁸ Dozy, R. (1913): Spanish Islam, str. 448

⁴⁹ Dozy, R. (1913): Spanish Islam, str. 451

⁵⁰ Tamtéž, str. 451

⁵¹ Dozy, R. (1913): Spanish Islam, str. 449

takové oddanosti od svých vazalů a držení slibů, které jim podal. Situace se však změnila po smrti Ordona, protože Sancho pocítil, že je to chvíle kdy se může vymanit ze svých přísah k panovníkovi. Jeho obavy se rozptýlily, předpokládal nezávislý přístup a začal ignorovat smluvní závazky jako doposud.⁵²

Hakam, i když neochotně, byl nucen z tohoto činu vyhlásit válku proti křesťanům. Nejprve obrátil své vojsko ke Kastílii, kde vyzval Fernána ke kapitulaci a míru. Ghálíb poté vyhrál bitvu v Atienze – obec v provincii Guadalajara, ve Španělsku. I když chalífa nebyl zastánce válek a vedl je velmi neochotně, styl jeho boje byl vždy tak efektivní a zřejmý, že všichni jeho oponenti zvolili raději kapitulaci než boj proti jeho jednotkám. Hrabata Borrelu a Mironu, následovala jeho příkazu a odstranila všechny pevnosti, která byla blízko muslimských hranic. Mír, který měl teď Hakam se všemi sousedy, byl ukázkou jeho vytrvalosti a píce, byli však i někteří, kteří se nechtěli stále podvolit.⁵³

Zatímco Sancho stále vedl různá jednání s chalífou, stihl mezitím napadnout Galícii⁵⁴ a podrobit si ji. Pod svoji správou dostal oblast na severu řeky Douro⁵⁵, kterou spravoval hrabě Gonsalvo.⁵⁶ Ten začal zbrojit své vojsko na obranu území, ale předtím ještě požádal o audienci u Sancha. Gonsalvovi bylo vyhověno, ještě než však celá audience začala, byl král mrtev. Dostalo se k němu otrávené jablko, které bylo podstrčeno samotným Gonsalvem. I když účinek jedu obsažený v jablku neměl okamžitý účinek, král tomuto náporu nebyl schopen odolávat a zemřel. Ve stejném čase bojoval Hakam proti Kastílii, kdy celá bitva byla ukončena

---

⁵² Tamtéž, str. 452

⁵³ Dozy, R. (1913): Spanish Islam, str. 453

⁵⁴ Galície je země na severozápadě Pyrenejského poloostrova, je to jedna ze 17 autonomních společenství Španělska

⁵⁵ Douro je řeka ve Španělsku a v Portugalsku na Pyrenejském poloostrově. Částečně tvoří hranici mezi oběma zeměmi. Je 925 km dlouhá.

⁵⁶ Dozy, R. (1913): Spanish Islam, str. 453

smrtí Fernána roku 970 a konečně mohl být započat mír i na tomto území. Chalífa se odteď mohl plně starat o blaho a prosperitu země.⁵⁷

---

⁵⁷ Dozy, R. (1913): Spanish Islam, str. 453

6.2. Hakamova knihovna

Přestože všichni jeho předchůdci byli muži kultury, kteří milovali své knihovny a lpěli na tom, aby se knihovny stále obohacovaly, nikdo z nich se tolik nesnažil získávat vzácné a drahé knihy jako Hakam.⁵⁸ V Káhiře, Bagdádu, Damašku či Alexandrii měl Hakam své agenty, kteří kopírovali nebo kupovali antické a moderní rukopisy. Katalog této knihovny zahrnoval 44 svazků, z nichž každý zahrnoval 20 listů. Hakam přečetl všechny tyto svazky a u většiny z nich vždy přidal nějakou poznámku. Na začátku či konci každé knihy vždy napsal své jméno, příjmení a poté jméno autora daného díla, jeho datum narození a smrti a příběh, který se k němu vázal. Tyto zápisy jsou velmi vzácné, protože nikdo nebyl natolik vzdělaný v literatuře jako Hakam a jeho komentáře či poznámky vždy pomohly andaluským učencům. Knihy, které byly napsané v Persii nebo Sýrii znal Hakam ještě dříve, než se vůbec dostaly k učencům na západě. Když se dozvěděl, že Abu al-Fara al-Istahání, historik Iráku zabývá historií arabských básníků a zpěváků, poslal mu tisíc dinárů s požadavkem, aby mu zaslal kopii své práce, až ji bude mít hotovou. Abu al-Faraj, plný vděčnosti, uspíšil svoji práci, aby mohl vyhovět panovníkovi. Před zveřejněním své sbírky poslal chalífovi kopii své práce s básní na jeho počest a zpracovanou genealogii jejich rodu. Důležitým bodem byla také univerzita, která se nacházela v hlavním městě a díky Hakamovi se stala jednou z nejproslulejších na celém světě.⁵⁹

Ke konci roku 974 utrpěl al-Hakam mrtvici, ta ho ovlivnila natolik, že nebyl prakticky vůbec schopný nadále vládnout. Chalífa se proto musel rychle rozhodnout pro nového nástupce. Volba, kterou zvolil, bylo jmenování jeho jediného syna Hišáma.

---

⁵⁸ Dozy, R. (1913): Spanish Islam, str. 454

⁵⁹ Dozy, R. (1913): Spanish Islam, str. 455

7 Hišám II.

Výběr Hišáma vyvolal bojové konflikty mezi mocnými a ambiciózními vůdci kteří zastávali vysoké posty. Po smrti al-Hakama II. soupeří o moc a prohlašují, že jsou vhodnými nástupci na královský trůn spíše oni, než mladý princ. Silným kandidátem na tento post byl Al-Mughira, Hišámův strýc.⁶⁰

Al-Mughira se snažil pomocí eunuchů převzít moc a odstranit mladého nástupce. Chtěli co nejdéle udržet v tajnosti Hakamovo smrt a poté ve vhodné příležitosti, oznámit skutečnost a převzít moc. Al-Mughira povolal kapitány ze španělských jednotek a vojenské síly z afrického regimentu, shromáždil všechny své věrné a poté veřejně oznámil, že chalífa zemřel, vyzval Hišáma aby se vzdal a přenechal trůn jemu. Podle prohlášení které pronesl, pokud by se každý vzdal, al-Mughira by byl ochoten přistoupit k jednání, v opačném případě však neváhal odstranit jakéhokoliv odpůrce.⁶¹

Jelikož nastupoval Hišám na trůn v poměrně mladém věku, v 11 letech, byl k němu dočasně jmenován poručík Ibn-Amir Muhammad (Almanzor). Mezi dalšími, kteří byli ve prospěch jmenování vladaře, patřil al-Mushafí, který povolal právě Almanzora na vyřešení situace.

Díky Almanzarově odhodlání a vytrvalosti došlo k zamezení chystaného spiknutí a zničení protivníka. Se svým vojskem obklíčil al-Mughirův palác a dosáhl plánovaného vítězství. Následující ráno byl Hišám slavnostně korunován na třetího chalífu.⁶²

---

⁶⁰ Read, J. (1974): *The Moors in Spain and Portugal*, str. 86

⁶¹ Dozy, R. (1913): *Spanish Islam*, str. 471

⁶² Tamtéž, str. 488

7.1. Almanzor a jeho mocenské ambice

Almazor byl velmi ambiciózní a právě proto se také stal v krátkém čase hlavním ministrem v oblasti zabírající se financemi. Jeho moc se brzy začala rozšiřovat a on toto dominium houževnatě podporoval. V následujících třech letech Almanzor upevnil svoji moc budováním nového paláce na okraji Córdoby pojmenované al-Madína az-Záhira. Ve stejné době zcela izoluje mladého chalífu. Po Hakamově smrti také nechává zničit knihovnu, kterou Hakam vybudoval.⁶³

Hišám byl na svůj věk vyspělým a pozoruhodným dítětem, byl obdařen mnoha vhodnými vlastnostmi k vládnutí. Ve svém velmi mladém věku převzal trůn a měl být připravován na státnickou činnost. Nicméně jelikož byl neustále pod dohledem svého opatrovníka a ten se netajil svými ambicemi, byl princ spíše v izolaci. Almanzor se snažil pracovat na potlačení veškerých jeho státnických zásahů. Mladý chalífa byl neustále pod dohledem a nemohl se vměšovat do žádných záležitostí. V zásadě by se dalo říci, že byl vězněm svého poručníka. Byl neustále obklopen palácovou stráží, nemohl opustit palác a každé jeho slovo bylo okamžitě přetlumočeno Almanzorovi.⁶⁴

---

⁶³ Read, J. (1974) : Moors in Spain and Portugal, str. 86

⁶⁴ Dozy, R. (1913): Spanish Islam, str. 491

7.2. Expanze

V roce 997 byl dokonce nucen oficiálně předat výhradní kontrolu nad vládou v celé zemi do jeho rukou. Právě v tomto momentě země zažívá největší rozmach a monarcha dosahuje největších úspěchů nad křesťanskými státy.

Za jeho vlády stále působí vojenský velitel Ghálíb, který si získal postavení a mocenské privilegium už za Hakama. Roku 981 se setkal v bitvě s Garcíou Fernándézem a Sanchem Garcíou II. Jak bylo jeho zvykem, i do této bitvy vjel bez bázně a hany a neohroženě začal s bojovníky bojovat. Vzhledem k nepříznivé situaci byl však v této bitvě poražen a zabit.⁶⁵

Toto vyústění situace kladně přispělo k vyřešení problému pro Almanzora. Obával se Ghálíbova vlivu a věděl, že by mu to mohlo zkřížit jeho plány. Ghálíb nesouhlasil s jeho politikou a zadržováním mladého prince. Díky jeho smrti teď však mohl svůj vliv rozšířit prakticky neomezeně. Začal pořádat různé kampaně na dobytí ztracených území. Jeho vojenské akce směřovala převážně ke křesťanským královstvím.

Mezi nejdůležitější bitvy patří bitva, která se odehrála roku 985 v Barceloně proti Vermudovi II. a dále pak roku 994 proti Sanchovi Garcíovi, synovi Garcíi Fernándéze. Nejvíce působivou bitvou však zůstává vojenská výprava, která se odehrála v samotném srdci křesťanského Španělska, roku 997. Ve městě Santiago⁶⁶ zde došlo ke zničení katolické katedrály a vyplenění města. Tento kostel byl symbolem pro mnoho křesťanů, údajně se zde měly nacházet ostatky svatého Jakuba. Díky Almanzarově útoku bylo ale vše zničeno a křesťané utrpěli silnou porážku. Almanzorova kontrola nad al-Andalusem byla nyní absolutní.⁶⁷

---

⁶⁵ Read, J. (1974) : Moors in Spain and Portugal, str. 88

⁶⁶ Santiago je město, které je nejvíce vzdálenou částí Galície

⁶⁷ Read, J. (1974) : Moors in Spain and Portugal, str. 89

On sám vedl a organizoval 57 kampaní, ve kterých vždy zvítězil. Udělal také mnoho změn v armádě. Najímal vojáky ze zahraničí, už zde nebyl tolik kladen důraz na kmen, jak tomu bylo dříve. Vojáci pocházeli z různých arabských skupin. To vše však mělo za výsledek spíše úpadek armády z hlediska vojenských vazeb. Již zde nebyla jednotná kmenová skupina, ale pestrá skladba vojáků ze všech koutů země.⁶⁸

Almanzarova poslední kampaň byla vedena v provincii Rioja⁶⁹. Poté se vrací do Medicenaceli, kde onemocněl a roku 1002 zde také umírá. Po jeho smrti nastupuje jeho syn Abd al-Malik (1002-1008), který si svojí silou a vytrvalostí zajistil pozici v chalífátu a vedl ještě několik úspěšných kampaní proti královstvím v Navarru a Barceloně. V roce 1009 ale propuká lidové povstání vedené Muhammadem II. al-Mahdím, které odsunuje Abd al-Malika ze scény. Situace se mění i nadále, Muhammad je následně sesazen silnějším protivníkem Sulejmánem al-Hakamem. Sulejmán al-Hakam se stal vůdcem berberských vojáků, kteří zběhli od Muhammada. Roku 1013 dobývá Córdoba a sesazuje Hišáma. Jeho politika udržovat v armádě berberské skupiny účinně snižovala autoritu k chalífátu a ten se pomalu začal rozpadat.

---

⁶⁸ Read, J. (1974) : Moors in Spain and Portugal, str. 94

⁶⁹ Rioja je provincie a současně jedno ze 17 autonomních společenství, rozkládající se na severu Španělska

8. Úpadek chalífátu

V celé historii muslimského Španělska nebyla žádná doba tak problematická a tragická jako ta, která nadešla.

Ústřední vláda začala ztrácet svoji moc a zástupci každého města byli nuceni předat svoji sílu do rukou nadřazenějších a silnějších vládců. Od roku 1009 začíná postupný rozpad chalífátu. Důvodem jsou vznikající občanské války, které se šíří po celém území. Dochází k plenění mnoha měst, paláců a nakonec i samotné Córdoby. Na trůnu se střídá mnoho různých panovníků a stabilita země je stále křehčí a křehčí.

Roku 1031 se chalífát rozpadá na desítky malých států zvaných taifas. Jednalo se o malá muslimská království, která mezi sebou bojovala o vojenskou i kulturní prestiž.⁷⁰

Tato situace byla velkou změnou pro křesťanské panovníky na severu. Závazky, které plynuly z uzavřených smluv a tribut, který musel být placen, najednou ztratily smysl. Nejvýznamnějším z těchto všech panovníků byl Alfonso VI., který si uvědomoval vzniklou situaci a roku 1085 se svým vojskem dobyl Toledo. Z důvodu slabého vojenského potenciálu se taifská knížata obrátila na bojovníky ze severní Afriky, na podporu a záchranu místních vládců byl osloven vládce Almorávidů, Jusúf ibn Tášfín. Jusúf na tuto výzvu sjednotil svoji armádu a začal tažení proti Alfonsovi. Setkali se roku 1086 u Badajozu, kde byl Alfonso poražen. Přes tento zásah byla země stále v rozpadu, proto byl Jusúf na pomoc povolán ještě několikrát.

Na konci roku 1090 se i se svojí jednotkou definitivně přesunul do al-Andalusu a v průběhu roku 1091 padla Córdoba a Sevilla do jeho rukou. Od této chvíle začíná období Almorávidů.⁷¹

---

⁷⁰ Watt, M.W. (1965): History of islamic Spain, str. 91

⁷¹ Watt, M.W. (1965): History of islamic Spain, str. 93

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se snažila postihnout poměrně dlouhý historický úsek v dějinách muslimského Španělska. V některých obdobích bylo obtížné vylíčit historické události, které se staly, neboť v určitých periodách chybí přesné historické informace.

Muslimové byli přítomni ve Španělsku téměř osm století, od roku 711 do roku 1492. Jejich vstup na poloostrov znamenal významnou změnu, která ovlivnila celou zem. I přes nevelký počet vojenských oddílů dokázali záhy obsadit celý Pyrenejský poloostrov a podmanit si obyvatelstvo. Jejich cesta k moci nebyla z počátku jednoduchá, museli se vyrovnat se vzpourami, nájezdům nepřátel a s náboženskými rozdíly.

Poté co Umajjovci převzali vedoucí pozici v zemi, nastal tím ohromný kulturní rozmach a politické změny. Myslím, že je vhodné vyzdvihnout a poukázat na fakt, že Umajjovci, kterým hrozil zánik, ztráta jejich identity, dokázali něco okázalého. Díky Abdarrahmánovi I., který se vzepřel svému již naplánovanému osudu, přežil a dokázal asimilovat nové území, kam dříve jiný Umajjovec nevstoupil, je něco velkolepého. Také bych ráda podotkla, že většina panovníků z této dynastie vynikala státnickými a vládnoucími schopnostmi. Díky strategicky naplánovaným výbojům na území nepřátel si dokázali podrobit podstatnou část poloostrova a ve velkém měřítku ho pozvedli.

Vzhledem k jejich působení a kulturním zásahům zanechali v zemi nesmazatelné stopy. Al-Andalus se stal nejzápadnější výspou islámského světa. Šlo o vyspělý státní útvar, jenž kulturní a vzdělanostní úroveň převyšoval většinu soudobých evropských států. Jeho města se vyznačovala rozvinutou řemeslnou výrobou a obchodem. Po většinu tohoto období, a to i přes opakující se války, politické zvraty či povstání, bylo Španělsko nejrozvinutější zemí Evropy. Mnoho z toho

všeho se také projevilo v umění i architektuře, ve vysoce vyspělých městských centrech, jako byla Córdoba, Sevilla, Toledo nebo Granada.

Po smrti Almanzora však dochází k třenicím a občanským válkám a záhy nastává mocenský úpadek. Země se rozpadá na plno nezávislých knížectví. Můžeme zde vidět stejnou situaci, která nastala při obsazování poloostrova, kdy v té době vizigótské Španělsko bylo sjednoceno pod nadvládu muslimských panovníků, tak i teď rozdrobené taifské státy byly sjednoceny pod nadvládu Almorávidů. Je zde jasnou ukázkou, že politická nejednotnost a nestabilita země vede k úpadku.

Seznam použité literatury

Odborná literatura

1. Arteta, A.U: *Dějiny Španělska*, Editorial Teide, Barcelona, 1995
2. Dozy, R: *Spanish Islam*, Stephen Austin and Sons, Great Britain, 1913
3. Imamuddin, S. M: *Muslim Spain 711 - 1492*, E.J.Brill, Leiden, Netherlands, 1981
4. Kaufmann, H: *Maurové a Evropa*, Panorama, Praha, 1982
5. Kennedy, H: *Muslim Spain and Portugal*, Longman, London, 1996
6. Magda, R: *Neexistující al-Andalus*, L. Marek, Brno, 2010
7. Maqqari, M. A: *The history of the Mohammedan Dynasties in Spain*, Oriental translation Fund, Great Britain, 1843
8. Read, J: *Moors in Spain and Portugal*, Robert MacLebose & Co., Great Britain, 1974
9. Thompson, E. A.: *Los Godos en España*, Alianza Editorial, Madrid 1990
10. Watt, M.W: *History of islamic Spain*, Page Bros, Great Britain, 1965

Resume

Muslims were present in Spain for almost eight centuries, from 711 to 1492. Their entry to the peninsula meant a significant change that affected the whole country. Despite their small number of troops, they soon managed to occupy the entire Iberian Peninsula and subdue its population. Their path to power was not easy from the beginning; they had to deal with riots, raids of enemies and religious differences.

After the Umayyads took over leadership in the country, there was huge cultural boom and political changes. I think it is appropriate to highlight and point to the fact that the Umayyads, who were threatened with extinction and loss of their identity, achieved something spectacular. Thanks to Abd ar-Rahman I, who defied to his already scheduled fate, survived and was able to assimilate a new territory where no other Umayyad previously entered, is something gorgeous. I would also like to point out that most of the rulers of this dynasty excelled with political and ruling skills. Conducting strategically planned conquests to enemy territories, they manage to subdue a substantial part of the peninsula and raised it in a large scale.

Because of their influence and cultural interventions they have left indelible marks in the country. Al-Andalus became the westernmost outpost of the Islamic world. It was a mature polity whose cultural and educational level exceeded most contemporary European states.

Přílohy

Příloha číslo 1: Genealogický strom

Zdroj:

<http://en.wikipedia.org/wiki/File:Umayyads.svg>

